

Negyedik díjazott

POZSGAY IMRE

példamutató politikai szerepvállalása

MAGYAR ÖRÖKSÉG

Pozsgay Imre hetven évvel ezelőtt, 1933. november 26-án született a Győr megyei Kónyban. Édesapját korán elveszítette. A falusi élet szigorú rendje és a ház körül kötelezően elvégzendő gyermeki teendők a munka megbecsülésére tanították. Köztisztelőben álló falusi bíró nagypapjának elbeszélései, háborús élményei a közélet és a nagyvilág iránti érdeklődést oltották belé. Az egyszerű falusi környezetből a magyar Versailles-ba, a háború pusztításainak nyomait viselő Fertődre került. Itt végezte középiskoláit, ahol a közismereti tárgyak elsajátítása mellett megtanulta a szemzés és oltás művészetét is.

Ifjú éveiről keveset írnak a lexikonok, de azt kiolvashatjuk belőlük, hogy tanári diplomáját a kor egyik elitképző intézményében, a Lenin Intézetben, pontosabban ennek megszűnte után az Eötvös Loránd Tudományegyetemen szerezte. Itt ismerkedhetett meg, köthetett barátságot a magyar szellemi élet különböző irányzatainak a hetvenes évek kezdetétől meghatározóvá váló személyiségeivel. Tanulmányainak végeztével vidékre, az Alföldre került, ahol Kecskeméten a volt rendszer politikai apparátusának tagjaként kezdte pályáját. Ne feledjük: Bács-Kiskun megye azok közé a helyek közé tartozott, ahol a helybeliek abban az időben sem felejtették el az érdekérvényesítés fortélyait. Innen vezetett az út az elkötelezett reformerséget sohasem tagadó, a magyar sorskérdések nyílt felvetését vállaló politikusi szerepvállaláson át a pártállam legfelsőbb vezető posztjaiig, majd a rendszerváltoztatás kikerülhetetlen tekintélyű politikusi szerepe után a debreceni Kossuth Lajos, ettől az évtől pedig a Károli Gáspár egyetem katedrájáig.

Több mint két évtized megrázkódtatásai választanak el bennünket azoktól az időktől, amikor az 1970-es évek elején Pozsgay Imre megjelent az egypártrendszer politikai közéletének országos színpadán. A *Társadalmi Szemle* főszerkesztő-helyetteseként, később miniszterhelyettesként találkozhattunk így vele. Érezhettük, tapasztalhattuk, hogy magatartása gyökeresen különbözik a korszakra jellemző politikusi viselkedésformáktól. Közzszerepléseivel, okosan fogalmazott,

szépen elmondott beszédeivel híveket szerzett. Értő elemzései, irodalmi, történelmi tájékozottsága, vitakészsége és vitakultúrája vitapartnereiben is elismerést váltottak ki. Megnyilatkozásaiból az is hamar kiderült, hogy a magyar kulturális, irodalmi hagyományokhoz való viszonya, történelem-értelmezése eltér a korszak leegyszerűsítő, a nemzeti hagyományok szerepét lekicsinylő közfelfogásától. Nem porosodtak sokáig a könyvtárban az érdekekről, érdek-konfliktusokról írott kandidátusi dolgozatának tanulságai sem. Kiszabadította őket a néhány évvel korábban még áltudománynak nevezett szociológia szellemi karanténjából, és a közéleti, politikai gondolkodás tárgyává tette e fogalmakat.

Miniszterként támogatta az emberek öntevékenységén, kezdeményezőkézségén alapuló közösségi művelődést, szorgalmazta az oktatási rendszer megújítását, a pedagógus szakma megbecsülését. Az egységes kultúrpolitika érdekeinek védelme okán szembeszállt a helyi pártvezérek önkényeskedésével, támogatta a betiltott művek bemutatását, a korszak mindenható vezetőivel szemben is segítette a hallgatásra ítélt alkotók megszólalását, fenntartásokkal kezelt művek, mozgalmak létrejöttét. Az értelmiségi műhelyekben tett látogatásai, gyakori beszélgetései során megtapasztaltuk, funkcionáriusi gőgtől mentes, közvetlen, érdeklődő és segíteni kész magatartását. Az emberi együttműködés felszabadító erejében bízva pártolta az új művész-közösségek létrejöttét, támogatta a tehetséges fiatal emberek műhelyszervező törekvéseit. Segítőkézségét nem korlátozta se félelem, se rövidlátó politikai megfontolás.

Mégis voltak kételkedők, akiket zavart gyors felemelkedése. Voltak, akik ebben csapdát láttak, és azt gondolták, hogy a diktatúra Pozsgay személyében csak a kellemesebb arcát mutatja. Mások az ő előrejutását a rendszer zavaraként értelmezték; szerintük felszínre kerülése a véletlen műve, törekvései idegenek a létező szocializmustól, ezért sikerei nem is lehetnek tartósak. Nem kevesen voltak olyanok, akik a rendszer a változásra, megújulásra való képességét vélték felfedezni politikai sikereiben.

Elkötelezett reformersége, a magyar kulturális és oktatási rendszer fejlesztéséért folytatott harcai, a magyar értelmiségnek az egypártrendszert bíráló csoportjaival, a "másként gondolkodókkal" kialakított jó kapcsolata, a gazdasági rendszer folyamatos és a nyilvánosság előtt is vállalt

bírálati okán személye a pártvezetés számára elfogadhatatlanná vált, de népszerűsége miatt kerültek vele a nyílt vitát és a konfliktust.

Pozsgay Imre a Hazafias Népfront főtitkára lett. Ezt a feladatot politikai süllyesztőnek szánták, amelyik felemészti majd emberi hitelét, politikusi alkotóerejét. Ennek épp az ellenkezője történt, mert egy tárca szűk keretei helyett a társadalom, a gazdaság és a közösségi élet fórumainak sokasága nyílt meg előtte. A Népfront lett az az intézmény, ahol politikusi, államférfiúi tehetsége kibontakozhatott. Főtitkárként is találkozott a magyar kulturális és civil hagyományok, a civil kurázi még mindig meglévő erejével. Segítségével - jóval az egyesülési törvény megszületése előtt - számtalan öntevékeny közösség talált védelmet a Népfront szervezeti keretei között, ekkortájt bontakozott ki a testvérvárosi mozgalom, és vált a népi diplomácia, az európai átalakulás egyik döntő elemévé. Ezek a folyamatok rádöbentették arra is, hogy a magyar társadalomban változatlanul él a függetlenség és a demokrácia utáni vágy, megértette, hogy az emberek a lelkük mélyén semmit sem engedtek 56-ból.

Látva a magyar gazdaság megújulásra való képtelenségét, a politikai intézmények reformjának folytonos halogatását - és tudva, hogy ezen már nem változtathatnak a személycserék sem - felismerte, hogy az egypártrendszer és a szocializmus megreformálhatatlan. Személyes és államférfiúi bátorság kellett ahhoz, hogy részt vegyen a lakitelki találkozón, hogy ott megtartsa a bevezető előadást, és a részvétel után Lakitelek üzenetét – és mert másként nem lehetett, egy személyes interjú kereteit felhasználva – eljuttassa az ország közvéleményéhez. Nemkülönbön egy nagyformátumú politikus felelősségvállalása kellett ahhoz is, hogy szembeforduljon az 1956-os forradalmat ellenforradalomnak minősítő - az MSZMP vezetőinek körében uralkodó - bolsevik kommunista állásponttal, s kimondja: 1956-ban népfelkelés volt. Az emberek megértették az üzenetet: a népfelkelést forradalomra fordították. Bejelentése után felgyorsult a békés magyar rendszerváltás folyamata. Egymást követték az események: a többpártrendszer jóváhagyása, a sajtószabadság megvalósulása, Nagy Imre újratemetése, az idemenekült NDK-sok kiengedése. Amikor pedig az MSZMP és az ellenzék tárgyalásai már-már a kudarc felé sodródtak, Pozsgay Imrének volt bátorsága magára vállalni az állampárt tárgyalódelegációjának vezetését. Az ő bekapcsolódását követően jöttek létre a megállapodások, hárultak el a belső akadályok, születtek meg a békés átalakulás feltételei.

Az európai politikusi közvélemény reménykedve és aggódva figyelte a magyarországi eseményeket. Pozsgay Imre a nemzetközi politikában is megtette azt, amit lehetett. Tárgyalt II. János Pál pápával, Bush elnökkel, Margaret Thatcherrel, Kohl kancellárral, s mindenütt ugyanazt a célt szolgálta: a békés átalakulás mellé állítani a nagyhatalmakat. Nemzetközileg is értékes politikusi munkálkodását az Olasz Köztársaság és a Finn Köztársaság a külföldi állampolgároknak adható legmagasabb állami kitüntetéssel ismerte el.

"Sors nyiss nekem tért, hadd tehessek / Az emberiségért valamit!" - írta Petőfi. Pozsgay Imre szerencsésnek tudhatja magát, hiszen a sors nyitott számára egy országnyi, közép-európai teret. S ő egy kis nemzet politikusaként mindent megtett azért, hogy hazája úgy nyerje vissza szabadságát, függetlenségét, hogy közben ne ismétlődjenek meg azok a szenvedések, fájdalmak, amelyek a XX. század magyarságát és a velünk sorsközösségben élőket sújtották.

"A hála nem politikai kategória" – hallottuk tőle valamikor a nyolcvanas években. Ki tudja, lehet, hogy ebben nem volt igaza? Mert ugyan sok hálátlanságot vélnek felfedezni abban, hogy Pozsgay Imre ma nem aktív formálója, hanem inkább csak szemlélője, elemzője, oktatója a belpolitikai történeteknek, mi mégis hálával gondolunk munkásságára és arra, hogy ma is tanít, segíti a közép-európai népek egymáshoz való közeledését, itthon és külföldön is szószólója a szétszakított magyarság közös érdekeinek, hogy hetven évesen is szolgál, méltósággal és szorgalommal teszi, amit tennie adatott. És bízunk abban, hogy életének eddig nem említett másik nagy formálója: szeretetet, békét és biztonságot sugárzó családja - felesége, fiúk és leányuk, unokái és leendő dédunokái - még sokáig megőrzik számunkra is az ő híres jó kedélyét és munkakedvét.

Pozsgay Imre személyében ma egy olyan honfitársunkat tiszteljük meg a Magyar Örökség-díjjal, akire - bár ma nincs semmiféle állami megbízatása, és nem tekinti magát pártpolitikusként sem - mégis egybehangzóan mondhatjuk, hogy államférfi, a legnagyobbak közül való, érdemes a nemzet emlékezetére. Úgy legyen!

Kovács Sándor

könyvtáros

Dr. Kovács Flórián

kulturális szervező

Életrajz

Pozsgay Imre (*1933. november 26. Kóny) politikus. A Lenin Intézetben tanul. 1957-1965: az MSZMP Bács-Kiskun Megyei Bizottsága Marxizmus-Leninizmus Egyetemének igazgatója, 1965-1968: agitációs és propaganda osztály vezetője, 1968-1969: titkára, 1969-1971: a Központi Bizottság sajtóosztályának vezetője, 1971-1975: a *Társadalmi Szemle* főszerkesztő-helyettese. 1975-1976: kulturális miniszterhelyettes, 1976-1980: kulturális miniszter, 1980-1982: művelődési miniszter, 1982-1988: a Hazafias Népfront Országos Tanácsának főtitkára, 1988-1990: államminiszter, 1989-1990: a Tájékoztatáspolitikai, a Tudománypolitikai és Nemzetiségi Kollégium elnöke. 1950-1956: az MDP, 1956-1989: az MSZP tagja, 1980-1989: a Központi Bizottság, 1988-1989: a Politikai Bizottság, 1989: az elnökség és a Politikai Intéző Bizottság, 1989-1990: az MSZP elnökségének tagja, 1990.május-november: alelnöke. 1989: a párt köztársasági elnök jelöltje. 1990-ben kilép az MSZP-ből. 1989-: a Demokratikus Magyarországért Mozgalom elnöke, 1991-1996: a Nemzeti Demokrata Szövetség alapítója, ügyvivője, majd elnöke 1995-1996: a Magyar Egységért Mozgalom elnöke. 1997: az MDF szakértője, 1996-: a Magyarok Világszövetségének elnökségi tagja. 1983-1994-ig országgyűlési képviselő. 1991-2003: a Kossuth Lajos Tudományegyetem politológiai tanszékén egyetemi tanár, 2003-tól a Károli Gáspár Egyetem tanára.